

SUN’IY INTELLEKTNING OAVDA KONTENT YARATISHDAGI ROLI

Muallif: Yakubova Umidaxon Abdusattarovna¹

Affiliyatsiya: O‘zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti katta o‘qituvchisi¹

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17357627>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada sun’iy intellekt texnologiyalarining ommaviy axborot vositalarida qo‘llanilishi va kontent yaratish jarayonidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Sun’iy intellekt jurnalistika jarayonini tezkorlashtirish, shaxsiylashtirish va resurslarni tejash imkonini berishi bilan birga, axborot ishonchiligi va etik muammolarni ham yuzaga keltiradi. Maqolada OAV amaliyotida SI’dan foydalanishning afzalliklari, mavjud muammolari hamda kelajakdagi istiqbollari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: Sun’iy intellekt, OAV, jurnalistika, kontent yaratish, raqamli media, axborot, content, vizual.

KIRISH

XXI asrda ommaviy axborot vositalarida raqamli texnologiyalar tobora muhim o‘rin egallamoqda. Shulardan eng asosiy yangiliklardan biri bu – sun’iy intellektning joriy etilishidir. SI OAV faoliyatida kontent yaratish, axborotni tahrirlash va auditoriyaga yetkazishda keng imkoniyatlar yaratmoqda.

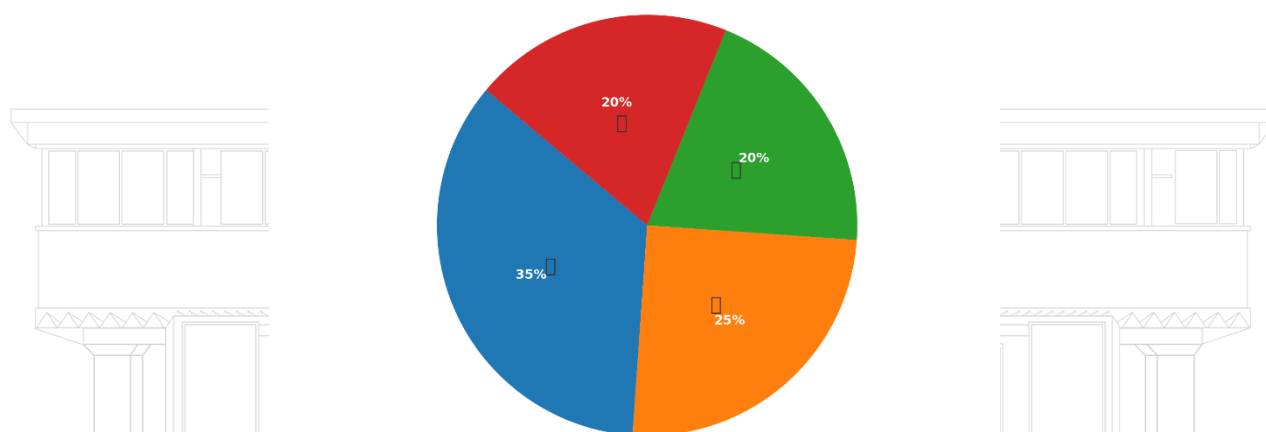
XXI asrda sun’iy intellekt (SI) texnologiyalari ommaviy axborot vositalarida faol qo‘llanilmoqda va bu jarayon jurnalistika hamda kontent yaratishning barcha bosqichlarini tubdan o‘zgartirmoqda. Associated Press (AP) agentligi 2014-yildan boshlab moliyaviy hisobotlarni SI yordamida yaratishni yo‘lga qo‘yib, tayyorlanadigan maqolalar hajmini 10 barobarga oshirishga erishgan. Reuters Tracer tizimi esa Twitter’dagi millionlab tvitlarni real vaqt rejimida tahlil qilib, yangilik bo‘lishi mumkin bo‘lgan mavzularni aniqlash orqali jurnalistlarga tezkor va faktlarga asoslangan axborot manbalarini taqdim etmoqda. Washington Post arxiviga asoslangan AI-chatbot foydalanuvchilar savollariga tahliliy javob berib, ilmiy tushunchalarni oddiyroq o‘qishga yordam bermoqda. Shuningdek, Yevropada yaratilgan JAMES tizimi o‘quvchilarning xulq-atvorini o‘rganib, shaxsiylashtirilgan yangiliklarni yetkazib berishga xizmat qilmoqda.

ASOSIY QISM

Faktlarni avtomatik tekshirish, plagiatni aniqlash va trendlarni kuzatishda ham SI muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xalqaro tadqiqotlarga ko‘ra, jurnalistlar orasida SI texnologiyalaridan foydalanish quyidagicha taqsimlangan: 55,3 foizi kontentni takomillashtirish, 51,8 foizi tarjimalar, 48,8 foizi tahlil va ilhom olish, 42,9 foizi ma’lumot tahlili, 37,6 foizi esa faktlarni tekshirish uchun ishlatmoqda. Bu raqamlar SI nafaqat texnik vazifalarni, balki ijodiy jarayonlarni ham qo‘llab-quvvatlashini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, BBC kabi yirik media tashkilotlar AI vositalaridan foydalanishda etik

me'yorlarni tartibga solishga alohida e'tibor qaratmoqda. Fakt-tekshirish "jurnalistikaning to'rtinchi hokimiyat" vazifasini yanada mustahkamlaydi va demokratik muhitni kuchaytiradi. Ammo u siyosiy tortishuvlarni ham kuchaytirishi mumkin [1]. Biroq, amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, SI yordamida yaratilgan kontent doimo ham sifatli va mukammal bo'lavermaydi. Masalan, Italiyadagi Il Foglio nashri AI yordamida tayyorlangan maqolada plagiat va uslubiy kamchiliklarga duch kelgan bo'lsa, Politico nashrida avtomatik tarzda ishlab chiqilgan matn jurnalistlar bilan kelishilmagan holda e'lon qilingani sababli ichki noroziliklarga olib kelgan. Bu kabi holatlar jurnalistika etikasini, inson mehnatini qadrlashni va intellektual nazoratni saqlash zarurligini yana bir bor ko'rsatmoqda.

OAVda sun'iy intellekt yordamida kontent yaratish yo'nalishlari

Shu bilan birga, sun'iy intellekt OAV uchun katta imkoniyatlar eshigini ham ochib bermoqda. U tezkorlik, samaradorlik, shaxsiylashtirish va resurslarni tejashni ta'minlaydi, jurnalistlarga esa ko'proq ijodiy va tahliliy ishlar uchun vaqt ajratadi. Biroq bu texnologiyaning keng joriy etilishi inson nazorati va etik tamoyillardan voz kechish degani emas. Aksincha, xalqaro tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, SI jurnalistika jarayonlarini boyitishi, ammo chinakam sifatli axborotni ta'minlash uchun u doimo insoniy nazorat va mas'uliyat bilan uyg'unlashishi lozim. Avtomatik vositalar xatoliklarni tezda aniqlashga yordam beradi, lekin kontekst va tanqidiy tahlil faqat inson jurnalisti tomonidan ta'minlanishi mumkin[2].

Hozirgi davrda sun'iy intellekt jurnalistika sohasida, xususan, avtomatlashtirilgan yangiliklar yozishda keng qo'llanilmoqda. Bunda kompyuter algoritmlari ma'lum ma'lumotlar bazasidan foydalanib, mustaqil ravishda yangilik matnini shakllantira oladi. Bu jarayonning eng muhim jihati shundaki, inson jurnalistlari uchun ko'p vaqt talab qiladigan oddiy va takrorlanuvchi vazifalar SI yordamida juda tez bajariladi. Masalan, Associated Press (AP) agentligi 2014-yildan buyon avtomatik maqola yozish texnologiyasidan foydalanib keladi va natijada choraklik moliyaviy hisobotlar haqidagi yangiliklar sonini yiliga 300 tadan 4400 tagacha oshirishga muvaffaq bo'lgan. Bu esa jurnalistlarning yukini kamaytirib, ularni murakkabroq va tahliliy mavzularga jalb etishga imkon yaratgan. Sport yangiliklari sohasida ham avtomatlashtirilgan kontent yaratish keng tarqalgan. Masalan, Xitoyda ishlangan Xinhua News Agency sun'iy intellekt asosida ishlovchi "AI News Anchor" tizimini joriy qilib, sport natijalari va qisqa yangiliklarni real vaqt rejimida auditoriyaga yetkazishni yo'lga qo'ygan. Shuningdek, The Washington Post tomonidan yaratilgan

Heliograf tizimi 2016-yilgi AQSh prezidentlik saylovlari davomida minglab qisqa xabarlarni avtomatik shaklda yozib, onlayn auditoriyaga taqdim etgan. Bu amaliyotlar natijasida yangiliklar tezkorligi va qamrovi sezilarli darajada oshgan.

Moliyaviy ko'rsatkichlarga asoslangan maqolalarda ham SI samarali natija bermoqda. Kompaniyalar choraklik hisobotlarini e'lon qilganda, algoritmlar bu ma'lumotlarni qayta ishlash orqali qisqa va aniq yangilik matnini shakllantiradi. Bu jarayon inson jurnalistidan ko'ra tezroq va ko'proq ma'lumotni qamrab oladi. Shu tarzda moliya bozorlari, aksiyalar narxi, bank operatsiyalari haqidagi yangiliklar qisqa fursatda keng auditoriyaga yetkaziladi. Albatta, bunday avtomatlashtirish jarayonlari ayrim muammolarni ham yuzaga keltiradi. Xususan, insoniy uslubning yetishmasligi, ayrim kontekstlarning to'liq ochilmasligi yoki ijodiy yondashuvdan xoli bo'lishi mumkin. Ammo ilmiy tadqiqotlar va amaliy tajribalar shuni ko'rsatadiki, avtomatlashtirilgan yangiliklar yozish jurnalistika sohasi uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. Bu nafaqat axborot tezkorligi va hajmini oshiradi, balki jurnalistlarning ijodiy mehnatini qadrlash va murakkab tahliliy ishlar uchun ko'proq vaqt ajratish imkonini beradi. Shu bois, xalqaro tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, sun'iy intellekt yordamida yozilgan yangiliklar zamonaviy OAV faoliyatining ajralmas qismiga aylanib bormoqda.

Sun'iy intellekt texnologiyalarining jurnalistika va ommaviy axborot vositalarida qo'llanilishining muhim yo'nalishlaridan biri bu matnni tahrirlash, plagiatni aniqlash va grammatik xatolarni tuzatish jarayonidir. Robot-jurnalistika jurnalist mehnatini qayta talqin qiladi: oddiy xabarlarni yaratishda SI tezkorlikni oshiradi, ammo jurnalistikaning ijtimoiy vazifalari – axloqiy nazorat va siyosiy tanqid – inson zimmasida qoladi[3]. Hozirgi kunda dunyoning ko'plab nufuzli nashrlari SI asosida ishlovchi tahririy dasturlardan faol foydalanmoqda. Masalan, Grammarly kabi platformalar ingliz tilida yozilgan matnlarni nafaqat grammatik jihatdan tekshiradi, balki uslubiy yaxlitlik, aniqlik va o'qish qulayligini ham baholab, muallifga aniq tavsiyalar beradi. Shunga o'xshash LanguageTool kabi ochiq manba vositalar ham turli tillarda, jumladan, nemis, ispan va rus tillarida keng qo'llanilmoqda.

Plagiatni aniqlashda esa sun'iy intellekt asosida ishlaydigan tizimlar, jumladan Turnitin va iThenticate, xalqaro miqyosda akademik va jurnalistik matnlarning original bo'lishini ta'minlashda katta ahamiyat kasb etmoqda. Turnitin ma'lumotlariga ko'ra, har yili dunyo bo'yicha 1 milliarddan ortiq matn parchasi ushbu tizim orqali tekshiriladi va natijada ilmiy hamjamiyatda akademik halollikning saqlanishiga katta hissa qo'shilmogda. Shu bilan birga, Crossref Similarity Check tizimi ilmiy maqolalarni global bazalar bilan solishtirib, plagiat holatlarini aniqlashda samarali natija bermoqda. SI yordamida yozilgan xabarlar jurnalistlarning asosiy malakalarini qayta talqin qiladi. Faktlarni tezkor yetkazish algoritmlar qo'lida, ammo kontekst berish va tahlil inson vazifasi bo'lib qoladi[4].

Grammatik xatolarni tuzatish bo'yicha ham amaliy natijalar kuzatilmoqda. Masalan, Associated Press o'z xodimlari tomonidan yozilgan xabarlarni SI yordamida avtomatik tahrirdan o'tkazib, grammatik va uslubiy xatolarni kamaytirgan. Natijada matnlarning umumiy sifati oshib, auditoriya uchun ishonchli va aniq kontent yetkazib berish samaradorligi ortgan. Bundan tashqari, Google AI va Microsoft Editor xizmatlari foydalanuvchilarga yozma nutq sifatini oshirish, jumalarning mantiqiyiligini yaxshilash va imlo xatolarini bartaraf etishda yordam bermoqda.

Ilmiy tadqiqotlar ham sun'iy intellekt asosida yaratilgan tahririy vositalarning samaradorligini tasdiqlamoqda. Masalan, 2022-yilda o'tkazilgan bir tajribada AI

yordamida tahrir qilingan matnlarning 78 foizi inson muharrirlari tomonidan “yuqori sifatli” deb baholangan, an’anaviy qo’lda tahrir qilingan matnlarda esa bu ko’rsatkich 65 foizni tashkil etgan. Bu esa sun’iy intellekt vositalari nafaqat tezlik, balki sifat bo’yicha ham inson tahriridan o’zib ketayotganini ko’rsatadi.

Shunday qilib, matnni tahrirlash, plagiatni aniqlash va grammatik xatolarni tuzatishda sun’iy intellektdan foydalanish nafaqat jurnalistika va ilmiy faoliyatda, balki biznes, ta’lim va huquqshunoslikda ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Biroq, AI vositalaridan foydalanishda insoniy nazorat va etik tamoyillarni unutmaslik zarur. Chunki algoritmlar har doim ham kontekstni to’liq tushunmasligi mumkin, bu esa ma’lum bir vaziyatlarda noaniqliklar yoki noto’g’ri tahrirlar yuzaga kelishiga olib keladi. Shunga qaramay, xalqaro tajriba shuni ko’rsatmoqdaki, sun’iy intellekt asosidagi tahririy vositalar zamonaviy OAV faoliyatining ajralmas qismiga aylanib bormoqda va yaqin kelajakda yanada takomillashib, global miqyosda yanada kengroq qo’llanilishi kutilmoqda.

Zamonaviy ommaviy axborot vositalarida auditoriya qiziqishlariga mos kontent tavsiya qilish tizimlari sun’iy intellekt texnologiyalarining eng samarali yo’nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu tizimlar foydalanuvchilarning o’qish tarixi, qidiruv odatlari, ijtimoiy tarmoqlardagi faolligi, hatto vaqt va joy omillarini ham inobatga olib, ular uchun shaxsiylashtirilgan yangiliklar oqimini yaratadi. Shaxsiylashtirilgan tavsiyalar nafaqat auditoriyani jalb qiladi, balki o’quvchilarning axborotga bo’lgan e’tiborini uzaytiradi ham. Masalan, The Washington Post tomonidan ishlab chiqilgan “Arc” platformasi foydalanuvchilarga moslashtirilgan kontent taqdim etib, ularning sayt sahifasida qolish vaqtini o’rtacha 16 foizga oshirishga erishgan. Yevropada ishlab chiqilgan JAMES project esa foydalanuvchilar odatlarini o’rganib, ularga individual yangiliklarni yuboradi va bu auditoriya ishtirokini 30 foizga ko’proq faollashtirgani kuzatilgan.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, shaxsiylashtirilgan yangiliklar foydalanuvchilar tomonidan an’anaviy, umumiy kontentga qaraganda ko’proq qadrlanadi. Reuters Institute 2021-yilda o’tkazgan so’rovda ishtirokchilarning 54 foizi o’zlariga moslashtirilgan yangiliklarni afzal ko’rishini bildirgan, 46 foizi esa oddiy umumiy yangiliklarni tanlagan. Bundan tashqari, Netflix va YouTube kabi media platformalarda tavsiya algoritmlari foydalanuvchilarni uzoqroq vaqt davomida faol bo’lishiga undagan. Shu tajribalar OAVda ham muvaffaqiyatli qo’llanilib, BBC, New York Times va Reuters kabi nufuzli nashrlar auditoriya qiziqishlariga moslashtirilgan kontent taqdim etish orqali o’z o’quvchilar bazasini kengaytirishga erishmoqda.

Shu bilan birga, tavsiya tizimlarining ayrim cheklovlari ham mavjud. Masalan, foydalanuvchi faqat o’z qiziqishlariga mos kontentni olganda “axborot pufagi” (filter bubble) holati yuzaga kelishi va turli fikrlarning xilma-xilligi cheklanishi mumkin. Bu esa demokratik jamiyatda muhim bo’lgan fikrlar rang-barangligini pasaytiradi. Shunga qaramay, xalqaro tajriba shuni ko’rsatmoqdaki, auditoriya qiziqishlariga mos kontent tavsiya qilish OAV samaradorligini oshiradi, foydalanuvchilarni faol ishtirokchi qiladi va reklama bozorida raqobatbardosh ustunlik yaratadi. Muhimi, bu jarayonda algoritmik texnologiyalar insoniy nazorat va etik me’yorlar bilan uyg’unlashishi zarur.

Sun’iy intellekt (SI) texnologiyalari jurnalistika va ommaviy axborot vositalarida tezkorlik va samaradorlikni oshirishda beqiyos imkoniyatlarni taqdim etmoqda. Axborot oqimining keskin ko’paygan hozirgi davrda inson jurnalistlari uchun barcha ma’lumotni qayta ishlash va auditoriyaga tezkor yetkazish qiyin bo’lib bormoqda. Shu

sababli ko'plab xalqaro nashrlar oddiy, takrorlanuvchi vazifalarni SI algoritmlariga topshirib, o'z xodimlarini murakkabroq va tahliliy mavzularga jalb etmoqda. Masalan, Associated Press (AP) agentligi 2014-yildan buyon avtomatik yangilik yozish tizimidan foydalanib keladi va natijada choraklik moliyaviy hisobotlar haqidagi xabarlar sonini yiliga 300 tadan 4400 tagacha oshirishga erishgan. Bu esa nafaqat tezkorlikni, balki ishlab chiqarilgan kontent hajmini ham keskin ko'paytirgan.

Sport yangiliklari sohasida ham SI asosidagi tizimlar samaradorlikni oshirishga xizmat qilmoqda. Xitoyning Xinhua News Agency tomonidan yaratilgan "AI News Anchor" bir vaqtning o'zida turli platformalarda yuzlab qisqa xabarlarni yetkazib bera oladi va bu inson jurnalistiga qaraganda bir necha barobar tezroq amalga oshiriladi. Shuningdek, Washington Post tomonidan ishlab chiqilgan Heliograf tizimi 2016-yilgi AQSh prezidentlik saylovlari davomida minglab qisqa yangiliklarni real vaqt rejimida avtomatik tarzda yozib, sayt auditoriyasiga taqdim etgan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ushbu tizimdan foydalanish natijasida gazeta sahifalarida yangilanishlar soni keskin ko'paygan, o'quvchilarning saytga qaytish ehtimoli esa 12 foizga oshgan.

Samaradorlik faqat kontent yaratishda emas, balki ma'lumotlarni tahlil qilish va auditoriyaga yetkazishda ham namoyon bo'lmoqda. Masalan, Reuters Tracer tizimi ijtimoiy tarmoqlarda har kuni millionlab postlarni tahlil qilib, ular orasidan yangilik bo'lishi mumkin bo'lganlarini ajratib oladi. Bunday tezkor tahlil inson jurnalisti uchun imkonsiz bo'lgan hajmni qamrab oladi. Natijada OAV tezkorlik bilan voqealar haqida birinchilardan bo'lib xabar bera oladi, bu esa auditoriya ishonchini oshirishga xizmat qiladi.

Shunday qilib, sun'iy intellekt ommaviy axborot vositalarida tezkorlik va samaradorlikni sezilarli darajada oshirib, inson jurnalistlarini ko'proq tahliliy va ijodiy faoliyatga yo'naltirish imkonini bermoqda. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatmoqdaki, SI texnologiyalarini qo'llash orqali OAV o'z auditoriyasiga tezroq, ko'proq va aniqroq axborot yetkazib, raqobatbardoshligini mustahkamlamoqda.

Ommaviy axborot vositalarida axborotning ishonchligi va aniqligi jurnalistika faoliyatining eng muhim tamoyillaridan biridir. Shu bois so'nggi yillarda sun'iy intellekt texnologiyalari xatoliklarni kamaytirish va kontent sifatini oshirish jarayonida keng qo'llanilmoqda. Avvalo, sun'iy intellekt asosida ishlovchi matn tahlilchi va tahririy vositalar grammatik xatolarni avtomatik tarzda tuzatadi, plagiatni aniqlaydi va faktlarni tekshirish jarayonida jurnalistlarga yordam beradi. Masalan, Grammarly va LanguageTool kabi platformalar yuzlab tillarda matnni tekshirib, imlo va uslubiy xatolarni aniqlash orqali xatoliklar darajasini sezilarli kamaytiradi. Shu bilan birga, Turnitin va iThenticate kabi plagiatni aniqlash dasturlari ilmiy va jurnalistik matnlarning asl nusxaligini ta'minlashda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

Faktlarni tekshirish sohasida ham sun'iy intellekt sezilarli natijalar bermoqda. Reuters Tracer va Full Fact kabi tizimlar real vaqt rejimida yuzlab manbalarni tahlil qilib, noto'g'ri yoki manipulyativ ma'lumotlarni aniqlash imkonini bermoqda. 2022-yilda o'tkazilgan tadqiqotlarda jurnalistlar SI asosidagi fakt-checking vositalari yordamida axborotdagi xatoliklarni 30 foizdan ortiq kamaytirishga erishgani qayd etilgan. Shu tarzda, inson jurnalistining e'tiboridan chetda qolishi mumkin bo'lgan detallar sun'iy intellekt tomonidan tez va samarali tarzda aniqlanadi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt xatoliklarni kamaytirish orqali OAVning ishonchligini oshirishga xizmat qilmoqda. Masalan, Associated Press agentligi avtomatlashtirilgan yangilik yozish tizimini joriy qilgandan so'ng, moliyaviy hisobotlar haqidagi xatoliklar keskin kamaygani, axborotning aniqligi esa oshgani

kuzatilgan. Shuningdek, BBC va New York Times kabi nashrlar SI asosidagi monitoring vositalaridan foydalanib, auditoriyaga yetkazilayotgan kontentni xolis va aniq bo'lishini ta'minlashda katta yutuqlarga erishmoqda.

Shunday qilib, sun'iy intellektning OAVdagi qo'llanilishi jurnalistikada xatoliklarni kamaytirish, plagiatni oldini olish va faktlarni aniqroq tekshirish orqali sifatni oshirishga xizmat qilmoqda. Biroq, algoritmik tizimlar insoniy nazorat bilan uyg'unlashgandagina chinakam samaradorlik beradi. Shu sababli kelajakda SI texnologiyalarini kengroq joriy etish bilan bir qatorda, jurnalistlarning kasbiy malakasini oshirish ham axborot sifatini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari bugungi kunda ommaviy axborot vositalarida kontent yaratish jarayonining eng muhim omillaridan biriga aylanmoqda. Axborot oqimining tezligi, auditoriya talablarining xilma-xilligi va raqamli maydondagi raqobat OAVni samarali va tezkor tarzda kontent ishlab chiqarishga majbur etmoqda. Shu sharoitda SI algoritmlari yangiliklarni avtomatik yozish, xabarlarini qayta ishlash va tahliliy materiallarni tayyorlashda jurnalistlarga katta yordam bermoqda. Masalan, Associated Press (AP) agentligi choraklik moliyaviy hisobotlar haqidagi minglab xabarlarini SI yordamida yaratadi va bu jarayon jurnalistlarga murakkabroq mavzular bilan ishlash imkonini beradi.

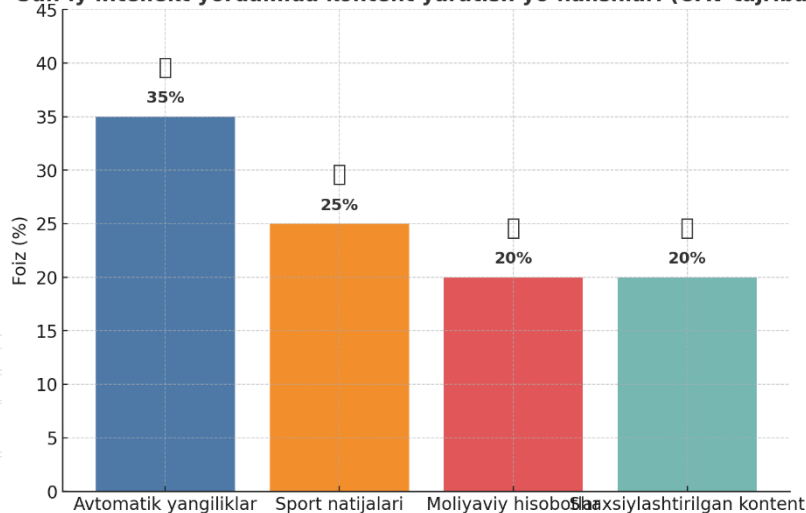
Sport sohasida ham sun'iy intellekt asosida ishlab chiqilgan tizimlar qisqa va tezkor yangiliklarni yaratib, real vaqt rejimida auditoriyaga yetkazmoqda. Washington Post tomonidan yaratilgan Heliograf tizimi 2016-yilgi AQSh prezidentlik saylovlari davomida yuzlab yangiliklarni avtomatik tarzda tayyorlagan va sayt auditoriyasi bilan birinchi bo'lib ulashgan. Xitoyda esa Xinhua News Agency tomonidan yaratilgan "AI News Anchor" tizimi muntazam ravishda yangiliklar tayyorlab, insoniy ovoz va mimikaga o'xshash tarzda efirga uzatmoqda. Bu tajribalar kontent yaratishda SI nafaqat samaradorlik, balki innovatsion yondashuvlarni ham taklif etayotganini ko'rsatadi. Shuningdek, sun'iy intellekt tavsiya tizimlari auditoriya qiziqishlariga mos kontent yaratish orqali OAV faoliyatini yanada samarali qiladi. Reuters Institute tomonidan 2021-yilda o'tkazilgan so'rovda foydalanuvchilarning 54 foizi shaxsiylashtirilgan yangiliklarni afzal ko'rishini bildirgan. Bu natija auditoriyaga mos kontent yaratish OAV uchun nafaqat o'quvchilarni jalb qilish, balki ularning ishonchini mustahkamlashda ham muhim rol o'ynashini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, kontent yaratishda SI'dan foydalanish muayyan xavf va muammolarni ham yuzaga keltiradi. Avvalo, inson jurnalistiga xos bo'lgan ijodiy yondashuv va chuqur tahlil SI tomonidan to'liq qayta tiklana olmaydi. Shuningdek, noto'g'ri ma'lumotlar algoritmlar orqali keng tarqalishi ehtimoli ham mavjud. Shu sababli xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, SI asosida yaratilgan kontent doimo insoniy nazoratdan o'tishi kerak.

Umuman olganda, sun'iy intellekt ommaviy axborot vositalarida kontent yaratish jarayonini yangi bosqichga olib chiqmoqda. U nafaqat tezkorlik va samaradorlikni ta'minlaydi, balki jurnalistlarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga imkon beradi. Kelajakda SI va inson ijodkorligining uyg'unlashuvi global OAV uchun raqobatbardosh ustunlik yaratishi kutilmoqda. Sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining ommaviy axborot vositalarida keng joriy etilishi kontent yaratish jarayonini tezkor, samarali va masshtabli qilish imkonini bermoqda. Biroq, xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, SI yordamida tayyorlangan materiallar inson jurnalistlari nazoratidan o'tkazilmasa, ularning sifati va ishonchliligi bilan bog'liq muammolar paydo bo'lishi mumkin. Algoritmlar ko'p hollarda faktlarni yuzaki tahlil qiladi,

kontekstni to'liq anglamaydi va ayrim hollarda noto'g'ri ma'lumotlarni ham "yangilik" sifatida taqdim etishi ehtimoldan xoli emas. Masalan, Il Foglio (Italiya) nashri 2025-yilda sun'iy intellekt yordamida tayyorlangan maqolani chop etgach, uning plagiat va mantiqiy kamchiliklarga boyligi aniqlangan. Bu esa inson nazoratining zarurligini amalda isbotlab berdi.

Sun'iy intellekt yordamida kontent yaratish yo'nalishlari (OAV tajribasi)

Xalqaro tashkilotlar ham bu masalaga jiddiy e'tibor qaratmoqda. UNESCO va Reuters Institutening 2022-yilgi hisobotlarida jurnalistika sohasida SI vositalaridan foydalanish mumkin bo'lgani holda, ularning mahsulotlari inson jurnalistlari tomonidan tahririy nazoratdan o'tishi shartligi ta'kidlangan. Chunki faqat insoniy tajriba va kasbiy etika asosida axborotga ijtimoiy, siyosiy yoki madaniy baho berish mumkin. Bunday nazorat jarayoni xatoliklarni kamaytiradi, noto'g'ri yoki manipulyativ axborotning ommaga tarqalishining oldini oladi va jurnalistikaning eng muhim tamoyili bo'lgan ishonchlilikni saqlaydi.

Amaliy tajribalar ham buni tasdiqlaydi. Associated Press va Washington Post tahririyatlari SI yordamida tayyorlangan qisqa xabar va statistik materiallarni dastlab algoritmlar yordamida ishlab chiqib, so'ng inson muharrirlar ko'rigidan o'tkazmoqda. Natijada tezkorlik va samaradorlik bilan bir qatorda, matnlarning sifati va tahliliy chuqurligi ham ta'minlanmoqda. Shu tariqa, SI va inson jurnalistlari hamkorligi kontent yaratishda yangi modelni yuzaga keltirmoqda: texnologiya tezlik va hajmni ta'minlasa, inson nazorati sifat, aniqlik va ishonchlilikni kafolatlaydi.

XULOSA

Shunday qilib, sun'iy intellekt yordamida yaratilgan materiallarni jurnalist nazoratidan o'tkazish OAVning kelajagi uchun hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Bu nafaqat texnologik innovatsiyalar bilan insoniy tajribani uyg'unlashtirishga, balki jurnalistika kasbining asosiy qadriyatlarini saqlashga xizmat qiladi. Sun'iy intellekt texnologiyalari ommaviy axborot vositalarida jurnalistika jarayonlarini tubdan o'zgartirmoqda. U kontent yaratishda tezkorlik va samaradorlikni oshirish, auditoriyaga mos yangiliklarni shaxsiylashtirish, xatoliklarni kamaytirish va plagiatni aniqlashda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Associated Press, Washington Post, Reuters kabi xalqaro nashrlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, SI yordamida oddiy va takrorlanuvchi vazifalar avtomatlashtirilgan, natijada jurnalistlar murakkabroq tahliliy

ishlar uchun ko'proq vaqt topmoqda. Biroq, SI kontenti inson nazoratidan o'tkazilmasa, noto'g'ri ma'lumot tarqalishi, kontekstning yo'qolishi yoki etik muammolar yuzaga kelishi mumkin. Shu bois, xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, OAVning kelajagi SI texnologiyalari va inson jurnalistlarining hamkorligida, ya'ni tezlik va hajmni texnologiya ta'minlasa, sifat va ishonchlikni insoniy tajriba kafolatlaydigan uyg'un modelda shakllanishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Graves, Lucas. Deciding What's True: The Rise of Political Fact-Checking in American Journalism. New York: Columbia University Press, 2016. – B. 45–62.
2. Borel, Brooke. The Chicago Guide to Fact-Checking. Chicago: University of Chicago Press, 2016. – B. 101–120.
3. Carlson, M. The Robotic Reporter: Automated Journalism and the Redefinition of Labor, Compositional Forms, and Journalistic Authority. Digital Journalism, Vol. 3(3). London: Routledge, 2015. – B. 416–431.
4. Van Dalen, A. The Algorithms Behind the Headlines: How Machine-Written News Redefines the Core Skills of Human Journalists. Journalism Practice, Vol. 6(5–6). London: Routledge, 2012. – B. 648–658.
5. Tegmark, M. *Life 3.0: Being Human in the Age of Artificial Intelligence*. New York: Alfred A. Knopf, 2017. – 364 b.
6. Floridi, L., & Cowls, J. The Ethics of Artificial Intelligence: Principles, Challenges, and Opportunities. Cham: Springer, 2020. – 250 b.
7. Kaplan, J., & Haenlein, M. Siri, Siri, in My Hand: Who's the Fairest in the Land? On the Interpretations, Illustrations and Implications of Artificial Intelligence. Business Horizons, 62(1), 2019. – B. 15–25.
8. Graefe, A. Guide to Automated Journalism. Tow Center for Digital Journalism, Columbia University, New York, 2016. – 35 b.
9. Dörr, K. N. Mapping the Field of Algorithmic Journalism. Digital Journalism, 4(6). London: Routledge, 2016. – B. 700–722.
10. Carlson, M. The Robotic Reporter: Automated Journalism and the Redefinition of Labor, Compositional Forms, and Journalistic Authority. Digital Journalism, 3(3). London: Routledge, 2015. – B. 416–431.
11. Thurman, N., Dörr, K., & Kunert, J. When Reporters Get Hands-On with Robo-Writing: Professionals Consider Automated Journalism's Capabilities and Consequences. Digital Journalism, 5(10). London: Routledge, 2017. – B. 1240–1259.
12. Graves, L. Deciding What's True: The Rise of Political Fact-Checking in American Journalism. New York: Columbia University Press, 2016. – B. 45–62.